

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΔΑΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ
ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ**

Εισαγωγή

Στο τρίτο κεφάλαιο της Έκθεσης Πεπραγμένων παρουσιάζονται οι νομοθετικές προτάσεις της Αρχής, που έχουν ως σκοπό τη βελτίωση της προστασίας του απορρήτου της επικοινωνίας και των επιστολών. Στον ιδρυτικό νόμο της ΑΔΑΕ (Ν. 3115/2003) προβλέπεται εξουσιοδοτική διάταξη, σύμφωνα με την οποία της παρέχεται η αρμοδιότητα να επισημαίνει παραλείψεις και να προτείνει ενδεικνυόμενες κατά την άποψή της νομοθετικές μεταβολές.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.1. εδ. θ, η ΑΔΑΕ συντάσσει κάθε χρόνο την Έκθεση Πεπραγμένων, στην οποία περιγράφει το έργο της, διατυπώνει παρατηρήσεις, επισημαίνει παραλείψεις και προτείνει τυχόν ενδεικνυόμενες νομοθετικές μεταβολές στον τομέα διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών. Επίσης, κατά το άρθρο 6 παρ.1 εδ ι, η ΑΔΑΕ γνωμοδοτεί και απευθύνει συστάσεις και υποδείξεις για τη λήψη μέτρων διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών, καθώς και για τη διαδικασία άρσης αυτού.

Το Φεβρουάριο του 2006, με πρωτοβουλία του Πρωθυπουργού, η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) εκλήθη να εκθέσει τις απόψεις της σχετικά με την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου για την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών και την ενίσχυση της Αρχής, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στο ρόλο της. Η ΑΔΑΕ ανταποκρίθηκε άμεσα στην πρόσκληση, υποβάλλοντας αναλυτικό υπόμνημα με τις θέσεις της. Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων, η οποία συγκροτήθηκε με απόφαση του Πρωθυπουργού, για να εξετάσει το υπόμνημα που υποβλήθηκε, παρέδωσε σχετική γνωμάτευση, στην οποία υιοθετούνται σε μεγάλο βαθμό οι απόψεις της ΑΔΑΕ ως προς τις προτεινόμενες νομοθετικές παρεμβάσεις, που κρίνονται αναγκαίες για την προστασία της ασφάλειας και του απορρήτου των επικοινωνιών.

Σε συνέχεια όμως των ανωτέρω, ψηφίστηκε ο Νόμος 3674/2008 για την «Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου διασφάλισης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και άλλες διατάξεις», στον οποίο όμως δε συμπεριλαμβάνονται οι προτάσεις της ΑΔΑΕ που υπήρχαν στο υπόμνημά της.

Η έγκαιρη, ορθή και συνολική ικανοποίηση των προτάσεων αυτών αποτελούν την αναγκαία προϋπόθεση για να μπορέσει η ΑΔΑΕ να ανταποκριθεί με επιτυχία στις απαιτήσεις, τις οποίες εγείρει το σύγχρονο περιβάλλον της απελευθερωμένης αγοράς στο θέμα της ασφάλειας των δικτύων τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής και της διασφάλισης του απορρήτου.

Η ΑΔΑΕ κρίνει απαραίτητο να γίνουν ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις και να συμπληρωθεί ο Ν.3674/2008, ειδικότερα δε το άρθρο 13 αυτού, που αναφέρεται στο «Εθνικό Σχέδιο Ασφάλειας Επικοινωνιών», ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της θωράκισης των Δικτύων και Πληροφοριών έναντι των ελλοχευόντων κινδύνων.

Νομοθετικές Προτάσεις της ΑΔΑΕ

Οι νομοθετικές προτάσεις τις οποίες έχει υποβάλει η ΑΔΑΕ παρατίθενται εν συντομία στη συνέχεια.

Αρμοδιότητα επί εσωτερικών δικτύων και επί προμηθευτών εξοπλισμού ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Οι απειλές για την ασφάλεια των επικοινωνιών δεν περιορίζονται μόνο σε οργανισμούς και επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις επικοινωνίες. Συνεπώς, προτείνεται να υπάρξει ρητή πρόβλεψη, σύμφωνα με την οποία η ΑΔΑΕ θα δύναται να προβαίνει σε ελέγχους και των νομικών ή φυσικών προσώπων που διαθέτουν εσωτερικά δίκτυα (intranet) ή ιδιωτικά τηλεφωνικά κέντρα (π.χ. ξενοδοχεία, επιχειρήσεις κ.λπ.), πέραν εκείνων που ασχολούνται με τηλεπικοινωνιακές, ταχυδρομικές ή άλλες υπηρεσίες σχετικές με την ανταπόκριση και την επικοινωνία, καθώς και των φυσικών ή νομικών προσώπων που προμηθεύουν εξοπλισμό ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή παρέχουν υπηρεσίες σχετικές με δραστηριότητες ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε οργανισμούς και επιχειρήσεις, οι οποίες υπάγονται ήδη, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, στην ελεγκτική αρμοδιότητα της ΑΔΑΕ.

Έλεγχος ΕΥΠ και άλλων Αρχών που έχουν τη δυνατότητα να ζητούν άρση του απορρήτου

Οι Αρχές αυτές θα πρέπει να οριοθετήσουν τους τομείς δράσης τους σε σχέση με τον τομέα των επικοινωνιών και να διευκολύνουν τον έλεγχο του ελεγκτικού φορέα, στον οποίον υπάγονται.

Έλεγχος καταγγελιών για παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών

Με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, η ΑΔΑΕ εξετάζει καταγγελίες σχετικά με τον τρόπο και τη διαδικασία άρσης του απορρήτου. Ο έλεγχος αυτός θα πρέπει να επεκταθεί και στις καταγγελίες πολιτών για κάθε παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών τους.

Δυνατότητα της ΑΔΑΕ να ζητεί την άσκηση ένδικων μέσων κατά βουλευμάτων για την άρση απορρήτου

Με το Ν. 2225/94 προβλέπονται οι όροι και η διαδικασία άρσης του απορρήτου. Προς τούτο απαιτείται βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών ή του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, ανάλογα με τη βαρύτητα του υπό διερεύνηση αδικήματος, ή εισαγγελική διάταξη που επικυρώνεται με αντίστοιχο βούλευμα. Σε θέματα εθνικής ασφάλειας απαιτείται απλώς διάταξη του Εισαγγελέα Εφετών. Προβλέπεται, επίσης, να ενημερώνεται η ΑΔΑΕ σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως της Αρχής που υποβάλλει το σχετικό αίτημα άρσης του απορρήτου. Στο πλαίσιο αυτό, η ΑΔΑΕ, όπως προαναφέρθηκε,

ελέγχει τους όρους και τη διαδικασία άρσης του απορρήτου, χωρίς να εξετάζει την κρίση των αρμοδίων δικαστικών αρχών. Η διάταξη όμως αυτή, ελλείπει πρόβλεψης εννόμων συνεπειών σε περίπτωση που διαπιστωθεί παραβίαση των όρων και της διαδικασίας άρσης του απορρήτου, παραμένει ατελής.

Προτείνεται σε περίπτωση που διαπιστώνεται κατά την άρση του απορρήτου παραβίαση των όρων και της διαδικασίας άρσης αυτού, η ΑΔΑΕ να ζητά από τον καθ' ύλην αρμόδιο εισαγγελέα την άσκηση των ενδίκων μέσων κατά των βουλευμάτων για την άρση του απορρήτου.

Ενημέρωση της ΑΔΑΕ για αξιόποινες πράξεις παραβίασης της κείμενης νομοθεσίας σχετικά με την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών

Προτείνεται να προβλεφθεί ρητά η υποχρέωση κάθε αρχής, συμπεριλαμβανομένης και της δικαστικής αρχής, να ενημερώνει την ΑΔΑΕ για αξιόποινες πράξεις παραβίασης της κείμενης νομοθεσίας σχετικά με την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών. Επιπλέον, εφόσον κρίνεται σκόπιμο από τη δικαστική αρχή, η ΑΔΑΕ θα καλείται να λάβει γνώση της σχετικής δικογραφίας και εντός τριάντα ημερών το αργότερο, από την επίδοση της κλήσης, να υποβάλει, εφόσον επιθυμεί, έκθεση με τις απόψεις της για όλες τις καταγγελλόμενες πράξεις που βρίσκονται υπό διερεύνηση.

Αποφασιστική αρμοδιότητα της ΑΔΑΕ κατά την εφαρμογή του ΠΔ 47/2005

Θα πρέπει να προβλεφθεί ρητά στο εν λόγω ΠΔ ότι η ΑΔΑΕ ελέγχει την ορθή εφαρμογή του Προεδρικού Διατάγματος, επιλύει τις αναφυόμενες κατά τη διαδικασία άρσης του απορρήτου διαφορές μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών επικοινωνίας και των αρμοδίων αρχών και αποφασίζει, στο πλαίσιο εκτέλεσης αυτού του Προεδρικού Διατάγματος, για κάθε θέμα σχετικό με τη διαδικασία άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών.

Διατύπωση γνώμης της ΑΔΑΕ για την έκδοση του Κανονισμού Γενικών Αδειών της ΕΕΤΤ

Ο προβλεπόμενος στο άρθρο 21 παρ.5 του Ν. 3431/2006 Κανονισμός Γενικών Αδειών θα πρέπει να εκδίδεται από την ΕΕΤΤ μετά από γνώμη της ΑΔΑΕ ως προς τους όρους που αφορούν στην:

- α)** προστασία του απορρήτου στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών,
- β)** ασφάλεια δημόσιων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών έναντι μη επιτρεπόμενης πρόσβασης,
- γ)** συμμόρφωση προς τα ισχύοντα πρότυπα και/ή τις προδιαγραφές του τομέα ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Διατύπωση γνώμης της ΑΔΑΕ για την έκδοση της ΚΥΑ του άρθρου 24 παρ.19 του Ν. 3431/2006

Προτείνεται να διατυπώνεται η γνώμη της ΑΔΑΕ για την έκδοση της προαναφερόμενης ΚΥΑ σχετικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης άδειας διάθεσης, κατοχής και χρήσης εξοπλισμού με δυνατότητα αποκρυπτογράφησης απορρήτων ή κρυπτογραφημένων μηνυμάτων ή λήψης εκπομπών που γίνονται από εξοπλισμούς κρατικών υπηρεσιών για την εφαρμογή των κανόνων οδικής κυκλοφορίας ή σάρωσης του φάσματος ραδιοσυχνοτήτων και συγχρόνως παρακολούθησης και αποκωδικοποίησης εκπομπών που δεν προορίζονται για λήψη από το ευρύ κοινό. Προτείνεται, επίσης, να ανατεθεί στην ΑΔΑΕ η αρμοδιότητα να διενεργεί, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας, ελέγχους σχετικούς με τη διάθεση, κατοχή και χρήση του εν λόγω εξοπλισμού, ενημερώνοντας σχετικά την ΕΕΤΤ.

Δυνατότητα άρσης του απορρήτου για το αδίκημα της πορνογραφίας ανηλίκων

Ήδη από το 2005, η ΑΔΑΕ πρότεινε να περιλαμβάνεται το αδίκημα της πορνογραφίας ανηλίκων μέσω του διαδικτύου στα αδικήματα, για τα οποία προβλέπεται άρση απορρήτου, σύμφωνα με το άρθρο 348Α ΠΚ όπως τροποποιήθηκε με το Ν.3625/2007 (ΦΕΚ Α' 290/24.12.2007). Ως εκ τούτου, προτείνεται, το ως άνω αδίκημα καθώς επίσης και τα αδικήματα των άρθρων 370, 370 Α, Β, Γ του Ποινικού Κώδικα να προστεθούν στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 4 του Ν. 2225/94, όπως αυτό ισχύει. Η πρόταση αναφορικά με το αδίκημα της πορνογραφίας ανηλίκων (348Α ΠΚ) υλοποιήθηκε με το νόμο 3666/2008.

Άσκηση ελέγχου από το προσωπικό της ΑΔΑΕ

Λόγω του όγκου των ελέγχων που καλείται να διενεργήσει η ΑΔΑΕ, θα πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα άσκησης ελέγχου όχι μόνο από μέλη της Ολομελείας της ΑΔΑΕ, αλλά και από μέλη του προσωπικού της, κατόπιν σχετικής απόφασης της Ολομελείας.

Υποκείμενα ακρόασης από την ΑΔΑΕ

Θα πρέπει να διευρυνθεί ο κύκλος των προσώπων, τα οποία είναι δυνατόν να κληθούν σε ακρόαση από την ΑΔΑΕ, εφόσον αυτά συμβάλλουν στην εκπλήρωση της αποστολής της.

Αυστηρότερες διοικητικές κυρώσεις

Οι διοικητικές κυρώσεις που μπορεί να επιβάλει η ΑΔΑΕ, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν.3115/2003, πέραν των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες στο κοινό κατά την έννοια του 3674/2008, εξαντλούνται στην επιβολή σύστασης ή χρηματικού προστίμου ύψους από

δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) ευρώ. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι εν λόγω κυρώσεις, ενόψει ιδίως του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, δεν μπορούν να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα, παρόλο που η ίδρυση ανεξάρτητων διοικητικών αρχών επιβάλλεται κυρίως λόγω του προληπτικού χαρακτήρα του ελέγχου τους. Υπό την έννοια αυτή, χωρίς την πρόβλεψη αυστηρότερων διοικητικών κυρώσεων υποβαθμίζεται ο ρόλος των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών.

Ως εκ τούτου, προτείνεται η επιβολή διοικητικών κυρώσεων ως ακολούθως:

- α)** σύσταση για συμμόρφωση σε συγκεκριμένη διάταξη της νομοθεσίας με προειδοποίηση επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση υποτροπής,
- β)** πρόστιμο από δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ έως δεκαπέντε εκατομμύρια (15.000.000) ευρώ.

Στελέχωση

- i)** Το προσωπικό της Αρχής άρχισε να προσλαμβάνεται από το Νοέμβριο του 2004. Μέχρι τότε, η ΑΔΑΕ λειτουργούσε με την Ολομέλειά της. Το προβλεφθέν στο Νόμο 3115/2003 προσωπικό της ΑΔΑΕ (40 οργανικές θέσεις) δεν καλύπτει την Αρχή για να μπορέσει να ανταποκριθεί ουσιαστικά στο ρόλο της. Με βάση τις σημερινές ανάγκες, αλλά και τις νέες απαιτήσεις, εκτιμάται ότι για τη στελέχωση της ΑΔΑΕ απαιτούνται συνολικά εκατό (100) θέσεις, από τις οποίες πενήντα επτά (57) θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού, τριάντα οκτώ (38) θέσεις τακτικού προσωπικού, τέσσερις (4) θέσεις δικηγόρων παρ' εφέταις με έμμισθη εντολή και μία (1) θέση νομικού συμβούλου.
- ii)** Το προσωπικό της ΑΔΑΕ πρέπει να αμείβεται αναλόγως των προσόντων του, λαμβανομένης υπόψη και της ανάγκης στελέχωσης της Αρχής με επιστήμονες υψηλής στάθμης και εξαιρετικής εξειδίκευσης. Για το λόγο αυτό, προτείνεται οι αποδοχές του προσωπικού της ΑΔΑΕ, το είδος των πρόσθετων απολαβών και το ύψος τους να καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις.
- iii)** Με την υπάρχουσα στελέχωση της ΑΔΑΕ διαπιστώνεται αδυναμία νόμιμης συγκρότησης Υπηρεσιακού Συμβουλίου και Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου της Αρχής, λόγω της μη συγκέντρωσης από κάποιο υπάλληλο των απαιτούμενων από το νόμο προϋποθέσεων, ώστε να του ανατεθούν καθήκοντα προϊσταμένου των διοικητικών υπηρεσιών. Για το λόγο αυτό, είναι επιτακτική νομοθετική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η Ολομέλεια της ΑΔΑΕ, κατά την πρώτη συγκρότηση του Υπηρεσιακού Συμβουλίου και του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, θα μπορεί με απόφασή της να αναθέτει σε άτομα του προσωπικού της καθήκοντα προϊσταμένου των διοικητικών υπηρεσιών της.

Οικονομική ευελιξία – Πόροι της Αρχής

Για τη διευκόλυνση του έργου της, η ΑΔΑΕ θα πρέπει να μπορεί να συνάπτει συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών για θέματα που άπτονται των σκοπών και της λειτουργίας της. Η σύναψη και η υλοποίηση αυτών των συμβάσεων θα γίνονται σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς της ΑΔΑΕ, οι οποίοι θα εκδίδονται κατά παρέκκλιση της κείμενης νομοθεσίας, πλην των διατάξεων του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και θα εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Η ανεξαρτησία της ΑΔΑΕ πρέπει να συνοδεύεται από τη δυνατότητά της να διαθέτει ίδια έσοδα. Προτείνεται η έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομίας και Οικονομικών με την οποία να επιβάλλεται προς όλες τις επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιακού και ταχυδρομικού χαρακτήρα ετήσιο διαχειριστικό ανταποδοτικό τέλος για την πιστοποίηση και έλεγχο των πολιτικών ασφαλείας τους, μετά τη διατύπωση γνώμης από την Αρχή.

Στη γνώμη της ΑΔΑΕ περιλαμβάνεται πλήρης, αναλυτική και ειδικώς αιτιολογημένη μελέτη για τον ανταποδοτικό χαρακτήρα του εν λόγω τέλους και αναφέρονται τα κόστη που υφίσταται η ΑΔΑΕ, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις πιστοποίησης και ελέγχου των πολιτικών ασφαλείας των επιχειρήσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητά της, ενόψει και της πληθώρας των εν λόγω επιχειρήσεων. Επίσης, στη γνώμη της Αρχής περιλαμβάνεται και ο υπολογισμός του ύψους του τέλους, διασφαλίζοντας όρους ισότητας μεταξύ των επιχειρήσεων, αναλόγως του μεγέθους, του αριθμού του προσωπικού τους, καθώς και της κερδοφορίας τους (κέρδη προ φόρων), όπως αποτυπώνονται στον τελευταίο δημοσιευμένο ισολογισμό τους.

Το ετήσιο διαχειριστικό ανταποδοτικό τέλος θα κατατίθεται από τις επιχειρήσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα της ΑΔΑΕ σε λογαριασμό τραπεζής που θα λειτουργεί στο όνομα και για λογαριασμό της ΑΔΑΕ. Το ετήσιο διαχειριστικό ανταποδοτικό τέλος θα αποτελεί δημόσιο έσοδο, το οποίο θα εισπράττεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Ε.Δ.Ε. Επιπλέον, προτείνεται να δύναται να περιέλθουν στην Αρχή και άλλοι πόροι ή έσοδα που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές της.

Η οικονομική διαχείριση του λογαριασμού της ΑΔΑΕ θα διενεργείται από την Ολομέλεια της Αρχής. Τα οικονομικά στοιχεία θα υπόκειται στον έλεγχο ορκωτών ελεγκτών και στον καταστατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Με τον τρόπο αυτό, θα μειωθεί σταδιακά η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ ανά τριετία οι πλεονάζουσες πιστώσεις θα αποτελούν έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, στον οποίο και θα μεταφέρονται.

Άλλες Προτάσεις

Ενίσχυση των μέσων για την υλοποίηση του θεσμικού ρόλου της ΑΔΑΕ

α. Προϋπολογισμός

Το έτος 2008, ο προϋπολογισμός της ΑΔΑΕ ανήλθε στο ποσό των 2.147.000,00 ευρώ. Στον Πίνακα που ακολουθεί εμφανίζονται αναλυτικά τα εγκεκριμένα ποσά του προϋπολογισμού της Αρχής ανά έτος, με αφετηρία το 2005, όταν ξεκίνησε ουσιαστικά το ελεγκτικό της έργο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΔΑΕ

ΕΤΟΣ	ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΔΑΕ
2005	2.000.000,00 €
2006	2.100.000,00 €
2007	2.145.000,00 €
2008	2.147.000,00 €

Για την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση του έργου της Αρχής, απαιτείται κατάλληλος τεχνικός εξοπλισμός, στελέχωση με ειδικευμένο προσωπικό και άμεση αύξηση του προϋπολογισμού της.

β. Τεχνολογικός εξοπλισμός

Η διαρκής εξέλιξη της τεχνολογίας επιβάλλει τον ανάλογο εξοπλισμό της ΑΔΑΕ με σύγχρονα μέσα, ο οποίος αναφέρεται, ενδεικτικά, σε μηχανήματα:

- ανίχνευσης συσκευών παρακολούθησης τηλεφωνικών συνδιαλέξεων,
- ελέγχου του ασύρματου καναλιού στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας 2ης και 3ης γενιάς,
- ανάλυσης και διερεύνησης περιστατικών ασφάλειας των τηλεπικοινωνιακών συστημάτων των παρόχων,
- ελέγχου ασφάλειας δικτύων (vulnerability scanners, penetration testing κ.λπ.).

Η ΑΔΑΕ στερείται τεχνολογικού εξοπλισμού λόγω του μικρού προϋπολογισμού που της εγκρίνεται.

γ. Υποδομές

Για να ανταποκριθεί στο θεσμικό της ρόλο, η ΑΔΑΕ χρειάζεται κτηριακή και υλικοτεχνική υποδομή (π.χ. εξοπλισμό ανίχνευσης παραβίασης του απορρήτου, πληροφορικά συστήματα, οχήματα για τη μετάβαση στις περιοχές ελέγχου κ.λπ.).

Ελεγκτικός ρόλος της ΑΔΑΕ ως προς την Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία, σε συνάρτηση με την παροχή στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ

Όπως προβλέπεται από την Οδηγία, η διατήρηση δεδομένων επικοινωνίας για μακρά χρονική περίοδο καθιστά αναγκαία, κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσής της στην εθνική έννομη τάξη, την πρόβλεψη ελέγχου από την ΑΔΑΕ και τη θέσπιση μέτρων για την προστασία των διατηρούμενων δεδομένων τόσο από τους παρόχους όσο και από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές που ζητούν τα στοιχεία αυτά κατά τη διαδικασία άρσης του απορρήτου.

2

Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών

Η ΑΔΑΕ, ήδη από το 2004, προτείνει την εκπόνηση ολοκληρωμένης Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών και επισημαίνει την αναγκαιότητα ύπαρξης σχεδιασμού πολιτικής σχετικά με την ασφάλεια ηλεκτρονικών δικτύων και πληροφοριακών συστημάτων που είναι στρατηγικής σημασίας για τη χώρα. Επίσης, τονίζει την απουσία θεσμικού πλαισίου για τον έλεγχο της ασφάλειας των δικτύων, των κρίσιμων υποδομών, των δικτύων των επιχειρήσεων και οργανισμών και των δικτύων των υπουργείων.

Με τον πρόσφατο νόμο 3674/2008 (ΦΕΚ 136/Α/10.7.08) ελήφθησαν νομοθετικά μέτρα για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου διασφάλισης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας, ενώ αντικείμενο του νέου νόμου αποτελεί και η εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Ασφάλειας των Επικοινωνιών (ΕΣΑΕ).

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 του νόμου αυτού, που ψηφίστηκε από την Ολομέλεια της Βουλής την 18η Ιουνίου 2008, αποσκοπείται η θωράκιση των υποδομών και μέσω των ηλεκτρονικών επικοινωνιών με την κατάρτιση και εφαρμογή Εθνικού Σχεδίου Ασφάλειας των Επικοινωνιών (ΕΣΑΕ) και, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 13, συστήνεται ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή, στην οποία ανατίθεται η κατάρτιση σχεδίου του ΕΣΑΕ.

Η κατάρτιση όμως ενός Εθνικού Σχεδίου Ασφάλειας Επικοινωνιών θα πρέπει να είναι μια δυναμική διαδικασία κατανόησης και προσαρμογής του εξελισσόμενου περιβάλλοντος στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Οι κίνδυνοι στους οποίους αναφέρεται ο Ν.3674/2008, μεταβάλλονται συνεχώς, εξελίσσονται και πολλαπλασιάζονται.

Γι' αυτό η ΑΔΑΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός ειδικού φορέα για το θεσμικό πλαίσιο της ασφάλειας των δικτύων και των πληροφοριακών συστημάτων ο οποίος θα:

- συνεργάζεται με την Πολιτεία στη θέσπιση πολιτικών που θα αφορούν στην ασφάλεια,
- συμβουλεύει την Πολιτεία σε εξειδικευμένα θέματα ασφάλειας δικτύων και πληροφοριακών συστημάτων,
- έχει τη δυνατότητα συμβολής, με παρεμβάσεις κανονιστικού χαρακτήρα στον τομέα της ασφάλειας στη χώρα μας,
- μελετά συνεχώς σε συνεργασία με αντίστοιχους διεθνείς φορείς, τις βέλτιστες πρακτικές για την αντιμετώπιση των κινδύνων στον τομέα της ασφάλειας δικτύων και πληροφοριών, και
- ενημερώνει διαρκώς τους χρήστες για τους κινδύνους και τους τρόπους αντιμετώπισής τους.

Η ΑΔΑΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία μιας Εθνικής Στρατηγικής για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών που θα τηρεί όλες τις προϋποθέσεις συνεχούς ανανέωσης και εκσυγχρονισμού, θα παρέχει σε όλους τους χρήστες, από τους πιο μικρούς μέχρι τους πιο μεγάλους, ενημέρωση και συστάσεις για την αντιμετώπιση των διαρκώς αναφουομένων νέων κινδύνων, γεγονός που θα έχει ως αποτέλεσμα την ασφαλέστερη χρησιμοποίηση των δικτύων και συστημάτων πληροφορικής στη χώρα μας, με προφανή τα θετικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτό, η ΑΔΑΕ πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να συμπληρωθεί ο Ν.3674/2008 και ιδιαίτερα το άρθρο 13 αυτού.

Παρακάτω παραθέτουμε τις αρχές της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών.

2.1. Αρχές της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών (ΕΣΑΔΠ)

Όλοι οι χρήστες πρέπει να ενημερώνονται για την ανάγκη ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων και των δικτύων τους και να ενθαρρύνονται για την ενίσχυση της ασφάλειάς τους. Οφείλουν να κατανοούν ότι ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις στην ασφάλεια μπορεί να βλάψουν σοβαρά τα συστήματα και τα δίκτυα που χρησιμοποιούν, αλλά και να προκαλέσουν βλάβη και σε άλλους, με τους οποίους διασυνδέονται.

Υπευθυνότητα

Οι χρήστες οφείλουν να συνειδητοποιήσουν ότι είναι υπεύθυνοι για την ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων και δικτύων και ότι είναι υπόλογοι κατά τρόπο που προσιδιάζει στον ατομικό τους ρόλο στο διαδίκτυο. Παράλληλα, επιβάλλεται να αναθεωρούν περιοδικά τις πρακτικές τους και τα μέτρα ασφάλειας που εφαρμόζουν.

Αντιμετώπιση ζητημάτων ασφάλειας

Με δεδομένη τη διασυνδεσιμότητα και την αλληλεπίδραση των πληροφοριακών συστημάτων και δικτύων, οι χρήστες πρέπει να δρουν έγκαιρα και με συνεργάσιμο τρόπο για την αντιμετώπιση κινδύνων, ανταλλάσσοντας μεταξύ τους πληροφορίες για πιθανούς κινδύνους και εφαρμόζοντας διαδικασίες για γρήγορη και αποτελεσματική αντίδραση, προκειμένου να ανιχνεύσουν και να εμποδίσουν κινδύνους που διακυβεύουν την ασφάλειά τους.

Δεοντολογία

Η δεοντολογική συμπεριφορά των χρηστών είναι κρίσιμης σημασίας. Λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης διάδοσης και αλληλεπίδρασης των πληροφοριακών συστημάτων και δικτύων στις σύγχρονες κοινωνίες, οι χρήστες οφείλουν να κατανοήσουν ότι θα πρέπει να αποφεύγουν ενέργειες που μπορεί να βλάπτουν τους άλλους.

Δημοκρατία

Η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων και δικτύων και ο τρόπος εφαρμογής της πρέπει να συμβιβάζεται με τις βασικές αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας, την ελευθερία ανταλλαγής σκέψεων και ιδεών, την ελευθερία ροής πληροφοριών, την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών και της επικοινωνίας, την κατάλληλη προστασία των προσωπικών πληροφοριών, τη διαφάνεια.

Εκτίμηση κινδύνων

Οι χρήστες οφείλουν να εκτιμούν ορθά τις καταστάσεις, να αναγνωρίζουν τους κινδύνους και τα ευαίσθητα σημεία που θίγονται, καθώς και το εύρος των συνεπειών. Η αξιολόγηση και η αντιμετώπιση των κινδύνων, στους οποίους είναι εκτεθειμένες πληροφορίες και δίκτυα, αποτελεί μια διαδικασία που είναι αποτέλεσμα σύνθεσης της τεχνολογίας με τον ανθρώπινο παράγοντα, τις εφαρμοζόμενες πολιτικές ασφάλειας και τις υπηρεσίες από τρίτους.

Σχεδίαση και εφαρμογή της ασφάλειας στα πληροφοριακά συστήματα και τα δίκτυα

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της πολιτικής ασφάλειας διασφαλίζει την απρόσκοπτη λειτουργία συστημάτων και δικτύων. Οι τεχνικές παρέμβασης που απαιτούνται για το σκοπό αυτό εξαρτώνται από την επιλογή των προϊόντων, των υπηρεσιών και των διαδικασιών για κάθε σύστημα και είναι ανάλογες με τη σημασία των πληροφοριών που διακινούνται.

Περιεκτική προσέγγιση στη διαχείριση ασφάλειας

Οι απαιτήσεις διαχείρισης της ασφάλειας βασίζονται σε ένα σύνολο παραγόντων που περιλαμβάνουν τους κινδύνους με τις ανάλογες εκτιμήσεις, τους χρήστες και την ποιότητα των συστημάτων και δικτύων που διαθέτουν, τις πολιτικές και τις διαδικασίες που εφαρμόζουν, καθώς και τα μέτρα που παίρνουν. Όλα αυτά απαιτούν ειδικό συντονισμό στη διαχείριση της ασφάλειας.

Επαναξιολόγηση

Λόγω των συνεχών αλλαγών των τεχνολογικών μέσων, αλλά και των νέων κινδύνων που ανακύπτουν, απαιτείται συνεχής επαναξιολόγηση της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων και δικτύων. Οι χρήστες οφείλουν να προσαρμόζονται ανάλογα, να επαναξιολογούν τα ληφθέντα μέτρα και να προβαίνουν στις κατάλληλες τροποποιήσεις της πολιτικής ασφάλειάς τους.

2.2. Βασικοί Στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών

Οι κύριοι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Δικτύων και Πληροφοριών μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω σημεία:

Εθνική και διεθνής συνεργασία για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ΑΔΠ)

Στόχος της ΕΣΑΔΠ είναι να ενισχύσει σε εθνικό επίπεδο τη συνεργασία για την προώθηση της ΑΔΠ και να καταστήσει σαφή την κατανομή των ευθυνών μεταξύ των ενδιαφερομένων. Προς την κατεύθυνση αυτή, προτείνονται ως μέτρα η ενεργός συμμετοχή στην προετοιμασία νομοθεσίας στο πλαίσιο της ΕΕ και των άλλων διεθνών οργανισμών, η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων για τη σπουδαιότητα της ΑΔΠ στη νέα οικονομία και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών για προώθηση της ΑΔΠ σε συλλογική βάση, ώστε να δημιουργηθεί ένα ενιαίο συνεκτικό πλέγμα.

Ενίσχυση της εθνικής ανταγωνιστικότητας

Η διασφάλιση της ανοιχτής διαθεσιμότητας και της ασφαλούς χρήσης των πληροφοριών δημιουργεί νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις και σταθερό επιχειρησιακό περιβάλλον που βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας και δημιουργεί πόρους για περαιτέρω ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνονται:

- καινοτομίες που σχετίζονται με την ΑΔΠ και τη συνεργασία μεταξύ φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα,
- ενθάρρυνση των εταιρειών και των ερευνητικών ιδρυμάτων για ανάπτυξη νέων προϊόντων ασφάλειας των πληροφοριών,
- ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για βελτίωση της συμβατότητας των διαδικασιών της ΑΔΠ,
- προώθηση των διαδικασιών αξιολόγησης σχετικά με την επίδραση της νομοθεσίας και των διεθνών συμφωνιών στην ασφαλή ψηφιακή χρήση των πληροφοριών.

Προληπτική διαχείριση και αντιμετώπιση των κινδύνων στην ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών

Βασικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας είναι η προώθηση της προληπτικής διαπίστωσης και διαχείρισης των κινδύνων σε επίπεδο ατόμου, επιχείρησης, κράτους και κοινωνίας γενικά. Προς αυτή την κατεύθυνση, προτείνεται:

- δημιουργία συστήματος παρακολούθησης, σε εθνική κλίμακα, της κατάστασης αναφορικά με τους κινδύνους της ΑΔΠ,
- περιοδικές αξιολογήσεις των νέων κινδύνων που απειλούν την ΑΔΠ και παροχή πληροφοριών για τους κινδύνους αυτούς,
- επισήμανση των ευάλωτων σημείων της ασφάλειας δικτύων και των πληροφοριών και ενημέρωση όλων των φορέων για τις βέλτιστες πρακτικές στην αντιμετώπισή των κινδύνων.

Διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και προστασία του εθνικού κεφαλαίου γνώσης

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί βασική προϋπόθεση στην εδραίωση της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Η απρόσκοπτη πρόσβαση στις πληροφορίες δε θα πρέπει να γίνεται σε βάρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Προς το σκοπό αυτό προτείνεται:

- να λαμβάνονται υπόψη τα θεμελιώδη δικαιώματα στις νέες ρυθμίσεις για την ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών,
- να αναθεωρηθεί η παραδοσιακή νομοθεσία που δεν είναι συμβατή με τις νέες απαιτήσεις για προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Βελτίωση της ενημέρωσης και των επαγγελματικών δεξιοτήτων των φορέων της ΑΔΠ

Η ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων σχετικά με τους κινδύνους που απειλούν την ΑΔΠ εξελίσσεται σε βασική προϋπόθεση για τη λειτουργία μιας ασφαλούς ΚτΠ. Μια εξειδίκευση των επαγγελματιών της ΑΔΠ καθίσταται πλέον αναγκαία. Στο νόημα αυτό προτείνεται:

- προώθηση βελτιωμένων προγραμμάτων επαγγελματικής επάρκειας στην ΑΔΠ,
- ένταξη των προγραμμάτων εκπαίδευσης της ΑΔΠ σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης,
- βελτίωση της ενημέρωσης σε εταιρείες, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και οργανισμών και ακόμα μεμονωμένων ομάδων ατόμων σε θέματα της ΑΔΠ,
- συμβολή στην ανάπτυξη και χρήση πιστοποιητικών ποιότητας σχετικά με την ΑΔΠ.

Η ΕΣΑΔΠ θα πρέπει να εγκρίνεται από τους αρμόδιους υπουργούς. Σχετική πρόταση έχει υποβληθεί στα συναρμόδια υπουργεία. Θα πρέπει, επίσης, να δημιουργηθεί αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης, σε εθνική κλίμακα, των κινδύνων που διατρέχει η ασφάλεια δικτύων και πληροφοριών. Η διαχείριση αυτού του συστήματος θα πρέπει να ανατεθεί σε κάποιο φορέα, ο οποίος θα ενημερώνεται συνεχώς ως προς τους κινδύνους, διεθνώς, για τα διάφορα είδη επικοινωνιών και θα παρέχει πληροφορίες, ανά πάσα στιγμή, προς όλους, όσοι σχετίζονται με την ασφάλεια δικτύων και υπηρεσιών, τόσο για τους κινδύνους όσο και για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπισή τους. Επίσης, θα αναπτύξει μεθόδους ανάλυσης των ευάλωτων σημείων της ασφάλειας δικτύων και πληροφοριών και θα μελετήσει τις βέλτιστες πρακτικές που επιβάλλονται για τα σημεία αυτά προς χρήση τους από όλους τους φορείς. Τέλος, θα υποβάλει στην κυβέρνηση σχέδιο της ΕΣΑΔΠ που συμπεριλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα υλοποίησης της στρατηγικής, καθώς και προτάσεις επικαιροποίησης της ΕΣΑΔΠ προς τα αρμόδια υπουργεία, τα οποία και θα προχωρήσουν σε έγκρισή της και ενδεχόμενη επικαιροποίησή της.

2.3. Διαδικασία υλοποίησης των μέτρων για την επίτευξη των στόχων της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών

Αναφορικά με τη διαδικασία υλοποίησης των προτεινόμενων για την επίτευξη των στόχων της Εθνικής Στρατηγικής πρέπει, κατά την άποψή μας, να γίνουν οι ακόλουθες ενέργειες:

- Δημιουργία, σε κάθε υπουργείο, υπηρεσίας αρμόδιας για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών.
- Υποβολή στην Κυβέρνηση σχεδίου της ΕΣΑΔΠ που θα αναφέρεται στα αναγκαία μέτρα υλοποίησης της Στρατηγικής. Επίσης, υποβολή προτάσεων επικαιροποίησης της ΕΣΑΔΠ, όποτε καθίσταται αναγκαίο προς την Κυβέρνηση, η οποία θα εγκρίνει την ΕΣΑΔΠ και θα την επικαιροποιεί.
- Προώθηση από τον ίδιο φορέα της διαθεσιμότητας των κατάλληλων πληροφοριών αναφορικά με την ΑΔΠ σε υπουργεία, εταιρείες και οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

- Πραγματοποίηση επισκόπησης από κάθε υπουργείο στις εφαρμοζόμενες πρακτικές ΑΔΠ στο εσωτερικό του, καθώς και στους οργανισμούς και τις εταιρείες, τις οποίες εποπτεύει. Υιοθέτηση των μέτρων που κρίνονται αναγκαία στο πλαίσιο της ΕΣΑΔΠ, ώστε να αναπτυχθεί η πλέον κατάλληλη ΑΔΠ για υπουργεία, οργανισμούς, εταιρείες.
- Ανάπτυξη της ΑΔΠ, στο πλαίσιο της ΕΣΑΔΠ, ως προς τα δίκτυα που συνδέουν όλη τη δημόσια διοίκηση.
- Έκδοση, στο πλαίσιο της ΕΣΑΔΠ, ακριβών οδηγιών για την ανάπτυξη ΑΔΠ στις επίσημες ηλεκτρονικές συναλλαγές.

Επίσης, ζωτικά θέματα για την υλοποίηση της ΑΔΠ είναι η αυτορρύθμιση, την οποία εφαρμόζουν ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς και τα διάφορα μέτρα για την ΑΔΠ που λαμβάνονται από εταιρείες. Τα θέματα αυτά θα προωθεί και θα ενθαρρύνει ο αρμόδιος φορέας, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Ο φορέας αυτός θα διοργανώσει μόνιμο Φόρουμ με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και προγραμμάτων διαχείρισης πληροφοριών από την κεντρική κυβέρνηση, τις τοπικές αρχές, τις μεγάλες επιχειρήσεις, τις μικρές εταιρείες και τους απλούς χρήστες. Τα προγράμματα αυτά θα λαμβάνονται υπόψη από τον εν λόγω φορέα κατά τη διαμόρφωση πολιτικών της ΕΣΑΔΠ, τις οποίες θα εισηγείται στην Κυβέρνηση. Στο πλαίσιο του Φόρουμ, θα λειτουργούν ομάδες εργασίας για την εκπόνηση των παραπάνω εξειδικευμένων συντονιστικών προγραμμάτων.

2.4. Προοπτικές από την Εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας Δικτύων και Πληροφοριών

Η εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής δημιουργεί προστιθέμενη αξία. Αναπτύσσει τη συνεργασία αναφορικά με την ΑΔΠ μεταξύ διαφόρων φορέων και αποτρέπει μέτρα επικάλυψης, καθιστώντας έτσι τη χρήση των δημόσιων πόρων περισσότερο αποτελεσματική.

Η ΕΣΑΔΠ θα συμβάλει, επίσης, στη διαμόρφωση καλύτερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος και θα προωθήσει την ανάπτυξη νέων εύχρηστων προϊόντων και υπηρεσιών, αναβαθμίζοντας με τον τρόπο αυτό την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εταιρειών. Περαιτέρω, η ΕΣΑΔΠ θα συνεισφέρει στην ενημέρωση όλων των χρηστών για την ΑΔΠ, θα βελτιώσει την εξειδίκευση των επαγγελματιών του τομέα και θα προσφέρει έτσι ευκαιρία σε όλους τους φορείς για πλήρη χρήση του δυναμικού της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

